

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΖΟΥΜΕΡΚΑΣ
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΒΙΟ - Ε Ρ Γ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Προσωπικά Στοιχεία

Γέννηση: 16/2/65
Τόπος Γενν.: Κατερίνη– Ελλάδα
Οικογ. Κατάσταση: Έγγαμος με 4 παιδιά

Εκπαίδευση

1984: Πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης
1995: Πτυχίο Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
1999: Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
2005: Διδακτορικό Δίπλωμα Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

2010-2016: Λέκτορας Γενικής Εκκλησιαστικής Ιστορίας, Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκη
2016-2021: Επίκουρος Καθηγητής Εκκλησιαστικής Ιστορίας και Κανονικής Παράδοσης, Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης
2021- 2022: Αναπληρωτής Καθηγητής Εκκλησιαστικής Ιστορίας και Κανονικής Παράδοσης, Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης
2022- σήμερα: Αναπληρωτής Καθηγητής Εκκλησιαστικής Ιστορίας και Σύγχρονου Βίου των νεοτέρων Ορθόδοξων Εκκλησιών, Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΟ

Α. Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης
1. Ρ230: Ιστορία των Ορθόδοξων Εκκλησιών της Βορείου, Νοτίου και Ανατολικής Ευρώπης
2. Ρ248: Η Εκκλησία της Θεσσαλονίκης ως Χριστιανικό και Διορθόδοξο Κέντρο Ιεραποστολικής και Αγιολογικής Αναφοράς

3. P312: Αρχαία και Σύγχρονα Θρησκευόμενα
4. P414: Κανονικό Δίκαιο
5. P511: Πενταρχία – Πρεσβυγενή Πατριαρχία Ανατολής
6. P513: Εκκλησιαστικό Δίκαιο
7. P641: Ερμηνευτική προσέγγιση Ιερών Κανόνων
8. P830: Η Μητρόπολη και Ενορία στην Ιστορία και στο παρόν

B. Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού

1. Y403: Ιστορία των Σλαβικών και λοιπών Ορθόδοξων Εκκλησιών
2. X345: Τσάρος και Εκκλησία στη Ρωσία. Η περίπτωση του Πατριάρχη Μόσχας Νίκωνα
3. Θ364: Το Άγιον Όρος και ο Ορθόδοξος Κόσμος της Νοτιοανατολικής Ευρώπης
4. X356: Ιστορία των σχέσεων Εκκλησίας και Πολιτείας. Η περίπτωση της Ηγεμονίας Σάμου μέσα από τις πηγές (1834-1915)
5. Θ378: Χριστιανική Αίγυπτος - Κοπτικός Πολιτισμός

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ

A. Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος (πρ. ΤΕΙ Κ. Μακεδονίας), ΜΠΣ «Διοίκηση και Οργάνωση Εκκλησιαστικών Μονάδων»

1. Εκκλησιαστικό Δίκαιο

B. Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού, ΜΠΣ, «Ορθόδοξη Θεολογία και Χριστιανικός Πολιτισμός»

1. IE37: Θέματα Εκκλησιαστικής Ιστορίας.
2. IE38: Οικουμενικό Πατριαρχείο και Σλαβικές Εκκλησίες

Γ. Τμήμα Χημείας και Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού, ΜΠΣ «Διαχείριση Εκκλησιαστικών Κειμηλίων και Χριστιανικής Πολιτιστικής Κληρονομιάς»

1. MA6: Ιστορία του Χριστιανικού Πολιτισμού

Δ. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, ΜΠΣ [ΟΡΘ] «Ορθόδοξη Χριστιανική Θεολογία και Θρησκευτικός Πλουραλισμός» της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών

1. Επίβλεψη Μεταπτυχιακών Διπλωματικών Εργασιών

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΕ ΦΟΡΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

A. Δημόσιο ΙΕΚ Κατερίνης: Πρόγραμμα «Εκκλησιαστικής και Πολιτιστικής Κατάρτισης»

1. Δομή και Οργάνωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας
2. Οργάνωση και Οικονομική Διαχείριση Ιερών Μητροπόλεων και Ενοριών»

B. Δημόσιο ΙΕΚ Κατερίνης: Πρόγραμμα «Θρησκευτικού Τουρισμού και Προσκυνηματικών Περιηγήσεων»

1. Τουριστική Γεωγραφία και Θρησκευτικά Μνημεία στην Ελλάδα

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ - ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

A. ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

1. Η συμβολή του Μητροπολίτου Κίτρους Βαρνάβα Τζωρτζάτου στην ανάπτυξη των διορθοδόξων σχέσεων στην χερσόνησο του Αίμου, Κατερίνη 2002
2. Εργογραφία Αθανασίου Αν. Αγγελοπούλου, Καθηγητού της Θεολογικής Σχολής του Α. Π. Θ., Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 2004
3. Τα δικαιοδοτικά όρια και προβλήματα μεταξύ των Πρεσβυγενών Πατριαρχείων. Η περίπτωση των ορίων του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας ως «πάσης γης Αιγύπτου» και «πάσης Αφρικής», Κατερίνη 2005
4. Το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, Χελάνδιον, Αθήνα 2007
5. Ο επίσκοπος Κίτρους Παρθένιος Βαρδάκας (1904-1933). Ο βίος και η δράση του. Συμβολή στην επισκοπική ιστορία του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Μακεδονία, Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 2008
6. Ο Κώδιξ υπ' αριθμ. 393 της Αλεξανδρινής Πατριαρχικής Βιβλιοθήκης, ο λεγόμενος του Πατριάρχου Αλεξανδρείας Παΐσιου, Αλεξάνδρεια 2010
7. Η «Διήγησις» Προκοπίου του Ναζιανζηνού για την Πυρκαγιά και την Ανοικοδόμηση του Ναού της Αναστάσεως στα Ιεροσόλυμα (1830-1810). Η μαρτυρία του χφ. 107 της Ιεράς Μητροπόλεως Σάμου, Αθ. Αλτιντζής, Θεσσαλονίκη 2012 (σε συνεργασία με τον Μ. Γ. Βαρβούνη)
8. Η Εκκλησία Αλεξανδρείας στα χρόνια του Μ. Κωνσταντίνου (σκέψεις και προβληματισμοί), εκδ. Μάτι, Κατερίνη 2013
9. Ο Κώδικας της Κοινότητος Μαρωνείας, εκδ. Μάτι, Κομοτηνή-Κατερίνη 2014 (σε συνεργασία με τον Μ. Γ. Βαρβούνη)
10. Τα Ορθόδοξα πρεσβυγενή Πατριαρχεία και ο Μητροπολίτης Σάμου και Ικαρίας Ειρηναίος Παπαμιχαήλ, Θεσσαλονίκη 2019 (σε συνεργασία με τον Μ. Γ. Βαρβούνη)
11. Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος και η Εκκλησία Αλεξανδρείας, Κατερίνη 2020
12. Εκκλησιαστική ζωή και παράδοση στην Ηγεμονία της Σάμου (1834-1912). Η μαρτυρία των Πηγών, Θεσσαλονίκη 2022 (σε συνεργασία με τον Μ. Γ. Βαρβούνη)
13. Τα Ψηφίσματα του Ιδρύματος Εθνικού και Θρησκευτικού Προβληματισμού 1993-2019. Συμβολή στην εκκλησιαστική - θρησκευτική πολιτική και διπλωματία, Θεσσαλονίκη 2021, σσ. 282, σε συνεργασία με τον Γρηγόριο Λιάντα (έκδ. ΙΕΘΠ)
14. Η Κοπτική Εκκλησία και η Κοπτική Κοινότητα κατά τον ΙΑ΄ αιώνα. Οι κανόνες των Πατριαρχών Χριστοδούλου και Κυρίλλου Β΄, Κατερίνη 2023.
15. Ο Κοπτικός Κόσμος. Μελέτες για τον Κοπτικό Χριστιανισμό και Πολιτισμό, Κατερίνη 2023.

B. ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

1. Η συμβολή του Μητροπολίτου Κίτρους Βαρνάβα Τζωρτζάτου στην αναθέρμανση των σχέσεων των Εκκλησιών της Ελλάδος και Βουλγαρίας, Περιοδ. *Ο ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ*, τεύχ. 4-5 (1999) 108-115
2. Η Μητρόπολη Κίτρους και το έργο της «Επιτροπής αποκαταστάσεως σεισμοπαθών Κατερίνης» κατά τους σεισμούς του 1940. *Πρακτικά συνεδρίου ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ – 70 ΧΡΟΝΙΑ (1929-1999)*, Κατερίνη 2001, σσ. 389-412
3. Το καθεστώς της Επαρχίας Κίτρους κατά τον 20ο αι. *Πρακτικά Β' Συνεδρίου Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια*, Κατερίνη 2002, σσ. 327-388
4. Η συμβολή του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας στη διαμόρφωση του θεματολογίου της Μ. Συνόδου κατά τη σύγκληση της «Προκαταρκτικής Επιτροπής του Αγίου Όρους», το 1930, *Ανάλεκτα 7 (2007)* 133-145
5. Επισκοπή Κίτρους, ήτοι Πύδνης. Ερευνητικές επισημάνσεις. Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια, *Πρακτικά Γ' Επιστημονικού Συνεδρίου*, Κατερίνη 2008, σσ. 225-237
6. Μοναστήρι. Το ατύχημα της 5ης μεραρχίας και η τύχη της πόλεως κατά τον Α' Βαλκανικό πόλεμο, στον τ. *Χριστιανική Πελαγονία μια άλλη Ελλάδα. Θεσσαλονίκη-Αχρίδα*, Θεσσαλονίκη 2004, σσ. 100-116
7. Η Αυτοκέφαλος Ορθόδοξη Εκκλησία της Πολωνίας, *Προβληματισμοί*, 2, 2005, σσ. 281-344
8. Ο νέος τρόπος εκλογής Πατριάρχου Αλεξανδρείας και η εκλογή του Πατριάρχου Θεοδώρου Β', *Ανάλεκτα 5 (2005)* 239-291
9. Η εκλογή της Α.Θ.Μ. του Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής Θεοδώρου Β', *Εκκλησιαστικός Φάρος*, 76 (2005) 55-65
10. Η εγκυρότητα του βαπτίσματος των Ρωμαιοκαθολικών στο κλίμα του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Η κοινή αντιμετώπιση του θέματος από τις Εκκλησίες Αλεξανδρείας και Κωνσταντινουπόλεως, *Εκκλησιαστικός Φάρος*, 76 (2005) 213-228
11. Το πνεύμα των Γενικών Κανονισμών του Οικουμενικού Πατριαρχείου στους Κανονισμούς της Κοπτικής Εκκλησίας. Η περίπτωση του Κανονισμού του «Εθνικού [Θρησκευτικού] Συμβουλίου (Maglis al Milli) Κοπτορθοδόξων», στον τ. *Ο Κόσμος της Ορθοδοξίας στο παρελθόν και στο παρόν*, Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 371-408
12. Αντιοχικό Ζήτημα (1928-1933). Ανέκδοτη Έκθεση του μητροπολίτη Αξώμης Νικολάου (+1967), στον τ. *Ο κόσμος της Ορθοδοξίας στο παρελθόν και το παρόν*, Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 409-449
13. Ο Καταστατικός Νόμος του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων (1958) και η διαμαρτυρία του Πατριάρχου Αλεξανδρείας Χριστοφόρου προς τον Πρωθυπουργό της Ελλάδος για την ψήφισή του, *Εκκλησιαστικός Φάρος* 77 (2006) 145-164
14. Η Έκθεση Bertram-Young και το καθεστώς του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων. Ανέκδοτη εισήγηση του μητροπολίτη Λεοντοπόλεως και μετέπειτα Πατριάρχου Χριστοφόρου (+1967) προς την Σύνοδο του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, *Ανάλεκτα 6 (2006)* 229-267
15. α. Τοσιτσαία Σχολή- Πατριαρχικό Μέγαρο Αλεξανδρείας, β. Αφιξη των Επισήμων (χρονικό των εγκαινίων), στο *Επετειακό Λεύκωμα επί τοις Εγκαινίοις*

Πατριαρχικού Μεγάρου Αλεξανδρείας, Κυριακή 2 Απριλίου 2006, Αλεξάνδρεια-Αθήνα 2006, σσ. 15-17 και 56-63, αντίστοιχα

16. Μεταγραφή-Εισαγωγή στην έκδοση του αρ. 495 χειρογράφου της Πατριαρχικής Βιβλιοθήκης Αλεξανδρείας «Μελέται επί της Αλεξανδρινής Εκκλησίας του Γ. Κηπιάδου», Αλεξάνδρεια 2007, σσ. 254, η εισαγωγή σσ. 11-30
17. Ο μητροπολίτης Θεσσαλονίκης και μετέπειτα Οικουμενικός Πατριάρχης Αθανάσιος Πατελλάρος (+1654) και η ρωμαιοκαθολική προπαγάνδα στους Αγίους Τόπους, *Εκκλησιαστικός Φάρος*, 78 (2007) 103-120
18. Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και Ιερά Μονή Σινά. Σχέσεις και Αντιθέσεις, *Εκκλησιαστικός Φάρος*, 79 (2008) 63-79
19. Το ζήτημα της υποψηφιότητας του Οικουμενικού Πατριάρχου Ιωακείμ Γ΄ για την ανάρρησή του στον Πατριαρχικό Θρόνο Αλεξανδρείας (1899), *Ανάλεκτα 8* (2008) 105-131.
20. Λόγιοι, Διδάσκαλοι και Σπουδαστές στα εκπαιδευτήρια της Μοσχοπόλεως, *Ανάλεκτα 8* (2008) 133-146
21. Ανέκδοτος «Επιτάφιος» Λόγος Αναστασίου Παπαβασιλοπούλου στον Επίσκοπο Βελλάς Φιλάρετο (+1711), *Ηπειρωτικό Ημερολόγιο 27* (2008) 311-330
22. Ιωάννης Μιχ. Χατζηφώτης (1944-2006). Βίος και έργο, στον τόμο Μ. Γ. Βαρβούνης – Παν. Τζουμέρκας (έκδ.), *Αλεξανδρινός Αμνητός. Αφιέρωμα στη μνήμη του Ι. Μ. Χατζηφώτη*, τ. Α΄. Αλεξάνδρεια 2008, σσ. 17-32 (σε συνεργασία με τον Μ. Γ. Βαρβούνη)
23. Τα παραλειπόμενα εκ του χειρογράφου της Πατριαρχικής Βιβλιοθήκης Αλεξανδρείας «Μελέται επί της Αλεξανδρινής Εκκλησίας» του Γ. Κηπιάδη, στον τ. *Αλεξανδρινός Αμνητός, Αφιέρωμα στη μνήμη του Ι. Μ. Χατζηφώτη*, τ. Β΄, Αθήνα 2009, σσ. 565-588
24. Το ιεραποστολικό έργο του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας στην Αφρική δια των Ιερών Μητροπόλεων και Επισκοπών του (σε συνεργασία με τον Μ. Γ. Βαρβούνη), στον τ. *Αλεξανδρινός Αμνητός, Αφιέρωμα στη μνήμη του Ι. Μ. Χατζηφώτη*, τ. Β΄, Αθήνα 2009, σσ. 643-662
25. Το ζήτημα του κανονισμού εκλογής του Πατριάρχη της Κοπτικής Εκκλησίας, *Ανάλεκτα 9* (2009) 21-87
26. Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας Χριστοφόρος (+1967) και οι ενέργειές του για την απελευθέρωση και αποκατάσταση στον πατριαρχικό θρόνο Βελιγραδίου του Πατριάρχου Σερβίας Γαβριήλ (+1950), *Εκκλησιαστικός Φάρος 80* (2009) 65-83
27. Η διαχρονική και η επίκαιρη σημασία των χρόνων 395 και 732/3 μ. Χ. για την Θεσσαλονίκη ως πολιτισμικό κέντρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, στον τ. *Φιόρα Τιμής για τον Μητροπολίτη Ζακύνθου Χρυσόστομο Β΄ Συνετό*, Ζάκυνθος 2009, σσ. 965-975
28. Εισαγωγικό προοίμιο στην επανέκδοση του έργου του Π. Καρολίδου, *Περί της εθνικής καταγωγής των ορθοδόξων χριστιανών Συρίας και Παλαιστίνης*, Κατερίνη 2009, σσ. i-xxii
29. Παρθένιος Βαρδάκας και η Ρουμανική Σχολή Κατερίνης. Ανέκδοτα Στοιχεία, *Εκκλησιαστικός Φάρος 81* (2010) 107-116
30. Το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και η άρση του Βουλγαρικού Σχίσματος, *Ανάλεκτα 10* (2010) 47-68

31. Ο «Κώδιξ της Ιεράς Μονής της Παναγίας των πέντε οσπιτίων Σάμου της επιλεγόμενης 'Μεγάλης Παναγίας'», *Γρηγόριος Παλαμάς*, 94 (2011) 1-49, 141-193 (σε συνεργασία με τον Μ. Γ. Βαρβούνη)
32. Προσπάθειες σύνταξης Κανονισμού Εκλογής Πατριάρχου Αλεξανδρείας επί Πατριάρχου Σωφρονίου Δ' (1870-1899), στον τ. *Κιβωτός Φιλίας. Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Θεόδωρο Ι. Παναγόπουλο*, Αθήνα 2011, σσ. 1239-1258
33. Arabic heritage via rare editions found in the Patriarchal Library of the Greek Orthodox Patriarchate of Alexandria and all Africa, *Ανάλεκτα* 11 (2011) 79-91
34. Εισαγωγικά Προλεγόμενα στο βιβλίο Αθ. Αγγελοπούλου, *Ακαδημικοί Περίπατοι. Επίκαιρα θέματα Εθνικής και Εκκλησιαστικής Πολιτικής και Διπλωματίας*, Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 9-23 (σε συνεργασία με τον Γρ. Λιάντα)
35. Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής (Συνοπτική ιστορική παρουσίαση), *Επιστημονική Επετηρίς Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης. Αφιέρωμα στον Μακαριστό Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος κυρό Χριστόδουλο*, Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 827-865
36. Александријска Црква у годинама Сопстантина Великог (Тезе и проблематика), στο Д. Бојовић (επιμ.), *Свети цар Константин и хришћанство, Центар за Црквене студије*, τ. Ι, Ниш 2013, σσ. 249-268
37. Επίσκοπος Κίτρους Παρθένιος Βαρδάκας: μεταξύ της οικουμενικής και της εθνικής συνείδησης, στο *Εστιακά Σύμμεικτα 2, Η Πιερία στην εποχή της απελευθέρωσης (1912)*, Κατερίνη 2013, σσ. 104-115
38. Όψεις του πνευματικού πλούτου της Πατριαρχικής Βιβλιοθήκης Αλεξανδρείας, *Εκκλησιαστικός Φάρος* 83-84 (2012-2013) 41-79
39. Ο κώδικας αρ. 90 της Ιεράς Μητροπόλεως Σάμου και η σαμιακή μονή της Παναγίας του Βροντά, *Εκκλησιαστικός Φάρος* 83-84 (2012-2013) 89-121 (σε συνεργασία με τον Μ. Γ. Βαρβούνη)
40. Τα παλαίτυπα των ορεινών και πεδινών Πιερίων, στο *Προβληματισμοί Γ', Χριστιανική Μακεδονία Η ενδοχώρα της στον Κόσμο της Ορθοδοξίας της χερσονήσου του Αίμου*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2014, σσ. 442-471.
41. Η Εκκλησία Αντιοχείας (Συνοπτική παρουσίαση), στο Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, *Τιμητικός Τόμος Νικολάου Μποχλόγυρου*, Αθήνα 2014, σσ. 371-419
42. Η εξέλιξη του μοναχισμού στη Σάμο από την ένωση με το ελληνικό κράτος ως τις μέρες μας, *Δελτίο Σαμιακών Σπουδών* 3 (2015-2016) 11-31
43. Ένα λανθάνον Τακτικό στο χφ. αρ. 71 της Πατριαρχικής Βιβλιοθήκης της Αλεξανδρείας, στον τ. Ι. Μ. Σάμου, Ικαρίας και Κορσεών. *ΕΥΚΑΡΠΙΑΣ ΑΝΤΙΔΟΣΙΣ. Τιμητικό Αφιέρωμα στην Εικοσαετία (1995-2015) Θεοφιλούς Αρχιερατείας του Σεβ. Μητροπολίτου Σάμου, Ικαρίας και Κορσεών κ.κ. ΕΥΣΕΒΙΟΥ*, Αθήνα 2015, σσ. 875-883
44. Σύντομη Ιστορία της Πατριαρχικής Βιβλιοθήκης Αλεξανδρείας, *Εκκλησιαστικός Φάρος* 85-86 (2014-2015) 85-104
45. Ο κώδικας 206 της Ιεράς μητροπόλεως Σάμου και Ικαρίας και η περιουσία του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων στη Σάμο, *Νέα Σιών* 93 (2015) 23-41 (σε συνεργασία με τον Μ. Γ. Βαρβούνη)
46. Învațământul creștin în Africa. Eforturile Patriarhiei Alexandriei și a întregii Africi pentru îmbunătățirea educației religioase în parohiile creștin din Africa [Χριστιανική εκπαίδευση στην Αφρική. Προσπάθειες του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής για τη βελτίωση της θρησκευτικής

- εκπαίδευσης στις χριστιανικές ενορίες στην Αφρική], στον τ. Adrian Lemeni, Florin Marica (edit.), *Educația religioasă a tinerilor în contextul secularizării actuale*, București 2017, σ. 121-130
47. Δύο επιστολές για την προσωπικότητα του Μητροπολίτη Κίτρους Βαρνάβα (+1985) από τον επιστήθιο φίλο του Θεόδωρο Παπαναγιώτου, *Πελοποννησιακά Γράμματα* 2 (2017) 724-744
  48. Κατάλογος χειρογράφων της Ιεράς Μονής Τιμίου Σταυρού Σάμου από τον Μηνά Μηνωΐδη, *Δελτίο Σαμιακών Σπουδών* 4 (2017-2018) 55-61 (σε συνεργασία με τον Μ. Γ. Βαρβούνη)
  49. Το Αρχείο του Ιερού Ναού Αγίου Ιωάννου Λέκκας Σάμου, *Δελτίο Σαμιακών Σπουδών* 4 (2017-2018) 97-131 (σε συνεργασία με τον Μ. Γ. Βαρβούνη)
  50. Christian Education in Africa. The efforts of the Patriarchate of Alexandria and all Africa to improve the religious education of the African Christian parishes, *Εκκλησιαστικός Φάρος*, 87-88 (2016-2017) 273-282
  51. Μελέτη, συντήρηση και ψηφιοποίηση των παλαιτύπων και χειρογράφων του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής, στο *Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ψηφιοποίησης Πολιτιστικής Κληρονομιάς EuroMed 2017, Πολιτισμός, Παιδεία, Έρευνα, Καινοτομία, Ψηφιακές Τεχνολογίες, Τουρισμός*, Βόλος 2018, σ. 382-392 (σε συνεργασία με τους Παναγιώτη Σπαθή, Μαρίνο Ιωαννίδη, Ιωάννη Καραπαναγιώτη, Γρηγόριο Σταμκόπουλο και Γρηγόριο Λιάντα)
  52. «Ο Κοπτοαραβικός Νομοκάνοντας του Safi Ibn Al-Assal (12-5-1265). Γενική εισαγωγική ιστορικανονική προσέγγιση», *Εκκλησιαστικός Φάρος* 89 (2018-2019) 251-300
  53. «Η διαθήκη του Λιβύης Νικηφόρου», στον τ. Μ. Γ. Βαρβούνης-Π. Ριζόπουλος, *Ιακώβου μνήμη. Τόμος εις μνήμην του μητροπολίτου Πριγκηποννήσων κυρού Ιακώβου Σωφρονιάδη (1947 – 2018)*, Θεσσαλονίκη 2020, σ. 277-294
  54. «Δύο μαρτυρικές καταθέσεις του 1860 που έχουν σχέση με την Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω», στον τ. *ΑΡΕΤΗΝ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΣΤΗΝ. Σύμμεικτα προς τιμήν Καλλιόπης (Κέλλυς) Α. Μπουρδάρα*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2021, σσ. 2065-2083
  55. «Ο Ιερός Ναός Θείας Αναλήψεως και ο Επίσκοπος Κίτρους Παρθένιος Βαρδάκας (1904-1912)», στον τ. *Ο Ιερός Ναός Θείας Αναλήψεως στην εκκλησιαστική και εθνική ιστορία και στο πνευματικό παρόν της Κατερίνης, Πρακτικά Επιστημονικής Ημερίδας*, Κατερίνη 2020 [2021], σσ. 43-58
  56. «Ένας άγνωστος νομοκάνοντας του μοναχού Θεοκλήτου Καρατζά στην Πατριαρχική Βιβλιοθήκη Αλεξανδρείας», *Εκκλησιαστικός Φάρος* 90 (2020-2021) 451-506
  57. «Η Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Πολωνίας κατά την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ανέκδοτο υπόμνημα – έκθεση του Αρχιεπισκόπου Γκρόδνο Σάββα (Sowietow) προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βενιαμίν», *Επιστημονική Επιθεώρηση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Σπουδές στην Ορθόδοξη Θεολογία» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου* 11 (2020-2021) 383-419
  58. «Ανέκδοτο σημείωμα του μητροπολίτη Σάρδεων Γερμανού για την κατάσταση της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Πολωνίας το 1930», *Κόσμος* 7 (2020) 75-128
  59. Вклад Православной Церкви в подготовку, развертывание и проведение Национального восстания, Греческой революции 1821 года (Η συμβολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην προετοιμασία, στην έναρξη και τη διεξαγωγή της

60. «Γράμμα του Οικουμενικού Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄ προς τους πατέρες της Ιεράς Μονής Ζωοδόχου Πηγής Σάμου (1819)», *Δελτίο Σαμιακών Σπουδών* 6 (2021-2022) 103-117 (σε συνεργασία με τον Μ. Γ. Βαρβούνη)
61. «Ένα δυσάρεστο επεισόδιο μεταξύ του Πατριάρχη Ιεροσολύμων Τιμοθέου και του Μητροπολίτου Σάμου Ειρηναίου το 1944», *Δελτίο Σαμιακών Σπουδών* 6 (2021-2022) 179-219
62. «Ο μητροπολίτης Αμάσειας και Έξαρχος Κ. Ευρώπης Γερμανός Καραβαγγέλης και το ζήτημα της αποστολής αντιπροσώπου - αποκρισαρίου του Οικ. Πατριαρχείου στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Πολωνίας», στον τ. *Σὺ καὶ δικαστὴς ἄριστος Σύμμεικτα εἰς μνήμην Γεωργίου Χ. Παναγιωτόπουλου*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2022, σσ. 1733-1756
63. "Theodore II, Pope and Patriarch of Alexandria and All Africa, a brief journey through thirty years of honest love for the Church and unwearied ministry and care for the suffering man of Africa", στο Α. Ι. Melidoniotis (ed.), *Thirty years of high-priestly ministry, offering and lave. Patriarch of Alexandria Theodore II 1990-2020. "Father of the continent of the future"*, Heraklion 2022, σ. 183-220.
64. «Ηπειρώτες Αρχιερείς στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας. Ο Πατριάρχης Νικόλαος Ε΄», *Εκκλησιαστικός Φάρος* 91 (2022-2023), σ. 303-334
65. «Το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και ο Αιγυπτιώτης Ελληνισμός κατά τη μεγάλη Επανάσταση του 1821», στον τ. *Ελληνική Επανάσταση 1821: Όψεις και Απόψεις*, Αθήνα 2023, σ. 347-408
66. «Χρυσόστομος Καλαφάτης. Αγωνιστής στη Μακεδονία, Μάρτυρας στη Σμύρνη». *Μαρτυρικά 2022: 1922-2022, Εκατό Χρόνια Μνήμης. Πρακτικά Επιστημονικής Ημερίδας Μνήμες Μικράς Ασίας*, Κιλκίς 2023, σ. 63-80

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΣΥΜΠΟΣΙΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΙΔΕΣ

1. Επιστημονικό Συμπόσιο «Χριστιανική Μακεδονία: Ο κόσμος της Ορθοδοξίας στην Χερσόνησο του Αίμου και στην Καυκασία, στο παρελθόν και στο παρόν, ο ρόλος της χριστιανικής Μακεδονίας», Θεσσαλονίκη 28-30 Νοεμβρίου 1997, ως εισηγητής με θέμα: «Η συμβολή του Μητροπολίτου Κίτρους Βαρνάβα Τζωρτζάτου στην αναθέρμανση των σχέσεων των Εκκλησιών της Ελλάδος και Βουλγαρίας»
2. Β΄ Επιστημονικό Συνέδριο Εστίας Πιερίδων Μουσών με θέμα: «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια», Κατερίνη 27-29 Νοεμβρίου 1998, ως εισηγητής με θέμα: «Το καθεστώς της επαρχίας Κίτρους κατά τον 20^ο αιώνα»
3. Α΄ Επιστημονικό Συνέδριο για την Κατερίνη «Δήμος Κατερίνης – 70 χρόνια», Κατερίνη 25-27 Νοεμβρίου 1999, ως εισηγητής με θέμα: «Η Μητρόπολη Κίτρους και το έργο της Έπιτροπής Αποκαταστάσεως Σεισμοπαθών Κατερίνης κατά τους σεισμούς του 1940»
4. Επιστημονικό Συμπόσιο «Χριστιανική Μακεδονία: Η Θεσσαλονίκη μεταξύ Κωνσταντινουπόλεως και Ρώμης», Θεσσαλονίκη 2002, ως εισηγητής με θέμα: «Η διαχρονική και επίκαιρη σημασία των χρόνων 395 και 732/3 μ.Χ. για την Θεσσαλονίκη ως πολιτισμικό κέντρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης»

5. Επιστημονικό Συμπόσιο «Χριστιανική Μακεδονία: Θεσσαλονίκη – Αλεξάνδρεια», Θεσσαλονίκη 31/10-2/11/2003 ως μέλος της γραμματείας και ως εισηγητής με θέμα: «*Η συμβολή του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας στη διαμόρφωση του θεματολογίου της Μ. Συνόδου κατά τη σύγκληση της προκαταρκτικής Επιτροπής του Αγίου Όρους το 1930*»
6. Γ΄ Επιστημονικό Συνέδριο Εστίας Πιερίδων Μουσών με θέμα: «*Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια*», Κατερίνη 25-29 Νοεμβρίου 2003, ως γραμματέας της επιστημονικής επιτροπής του συνεδρίου και ως εισηγητής με θέμα: «*Επισκοπή Κίτρους ήτοι Πύδνης. Ερευνητικές επισημάνσεις*»
7. Επιστημονικό Συμπόσιο «Χριστιανική Μακεδονία: Θεσσαλονίκη – Ιεροσόλυμα», Θεσσαλονίκη 4-6 Νοεμβρίου 2005, ως εισηγητής με θέμα: «*Ο μητροπολίτης Θεσσαλονίκης και μετέπειτα Οικουμενικός Πατριάρχης Αθανάσιος Πατελλάρος και η ρωμαιοκαθολική προπαγάνδα στους Αγίους Τόπους*»
8. Επιστημονική Δημερίδα «*Ο Αγνωστος Κόσμος των Παλαιτόπων*», Λιτόχωρο 24-25 Φεβρουαρίου 2006, ως εισηγητής με θέμα: «*Τα παλαίτυπα των ορεινών και πεδινών Πιερίων*»
9. Επιστημονικό Συμπόσιο «Χριστιανική Μακεδονία: Θεσσαλονίκη – Μοσχόπολη και τα πέριξ», Θεσσαλονίκη 2-4 Νοεμβρίου 2007, ως εισηγητής με θέμα: «*Λόγιοι, διδάσκαλοι και σπουδαστές στα Εκπαιδευτήρια της Μοσχόπολεως*»
10. Επιστημονικό Συμπόσιο «Χριστιανική Μακεδονία: Θεσσαλονίκη – Βελιγράδι - Κετίγνη», Θεσσαλονίκη 17-19 Οκτωβρίου 2008, ως εισηγητής με θέμα: «*Ο Αλεξανδρείας Χριστοφόρος για την απελευθέρωση και αποκατάσταση στον πατριαρχικό Θρόνο Βελιγραδίου του Πατριάρχου Σερβίας Γαβριήλ*»
11. 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εταιρείας Επιστημών Δράμας «*Ο Εκπαιδευτικός και το έργο του, παρελθόν, παρόν, μέλλον*», Δράμα 17-19 Οκτωβρίου 2008, ως εισηγητής με θέμα: «*Συνδυαστική παρουσίαση νέου διδακτικού και λειτουργικού πλαισίου του “Ολοήμερου” και του “Παραδοσιακού” τύπου Δημοτικού Σχολείου*»
12. Επιστημονικό Συμπόσιο «Χριστιανική Μακεδονία: Θεσσαλονίκη – Αρχαία Σαρδική, Σημερινή Σόφια», Θεσσαλονίκη 1-18 Οκτωβρίου 2009, ως εισηγητής με θέμα: «*Το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και η άρση του Βουλγαρικού Σχίσματος*»
13. Δ΄ Επιστημονικό Συνέδριο Εστίας Πιερίδων Μουσών με θέμα: «*Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια*», Κατερίνη 25-28 Νοεμβρίου 2009, ως εισηγητής με θέμα: «*Ρουμανική Σχολή Κατερίνης και επίσκοπος Κίτρους Παρθένιος Βαρδάκας. Ανέκδοτες πληροφορίες*»
14. Επιστημονικό Συμπόσιο «Χριστιανική Μακεδονία: Θεσσαλονίκη – Παραδουνάβιες Χώρες. Σημερινή Ρουμανία», Θεσσαλονίκη 14-16 Οκτωβρίου 2010, ως εισηγητής με θέμα: «*Παλαίτυπα αποκείμενα στην Πατριαρχική Βιβλιοθήκη Αλεξανδρείας εκδοθέντα στις Παραδουνάβιες Χώρες*»
15. Επιστημονική Ημερίδα με θέμα: «*1912-2012. 100 Χρόνια Ελευθερία*», Ιερά Μητρόπολη Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως, 17 Οκτωβρίου 2012, ως εισηγητής με θέμα: «*Ο Γεννάδιος στην ιστορία της Εκκλησίας*»
16. Επιστημονικό Συνέδριο Εστίας Πιερίδων Μουσών με θέμα: «*Η Πιερία στην εποχή της απελευθέρωσης*», Κατερίνη 2-4 Νοεμβρίου 2012, ως εισηγητής με θέμα: «*Επίσκοπος Κίτρους Παρθένιος Βαρδάκας: Μεταξύ της οικουμενικής και της εθνικής συνείδησης*»

17. Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο «Свети цар Константин и христијанство. Меѓународног научног скуп поводом 1700. годишњица Миланског едикта», Ниш, 31. мај - 2. јун 2013, ως εισηγητής με θέμα: «Александријска Црква у годинама Сонстантина Великог (Тезе и проблематика)»
18. Επιστημονική Ημερίδα με θέμα: «Η Εκκλησία της Σάμου από την Ένωση με την Ελλάδα ως τα τέλη του 20ού αιώνα (1912-2000)», Σάμος 16 Νοεμβρίου 2013, ως εισηγητής με θέμα: «Η εξέλιξη του μοναχισμού στη Σάμο μετά την ενσωμάτωσή της στο ελληνικό κράτος»
19. Επιστημονικό Συνέδριο «Η εικόνα του 'άλλου' στην εποχή μας και στον τόπο μας. Ψυχοκοινωνικές και Ποιμαντικές προσεγγίσεις. Σύγχρονες Μορφές βίας», Κατερίνη 6-7 Μαΐου 2015, ως εισηγητής με θέμα: «Η οικογένεια μέσα στο σύγχρονο περιβάλλον: Κρίση ταυτότητας και συνοχής»
20. Επιστημονικό Συνέδριο «Θεολογικές Προσωπογραφίες ΙΙΙ. Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος: Θεολογία και Εκκλησιαστική ζωή στον Μεσοπόλεμο», Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλου Συνεδριακό Κέντρο Θεσσαλίας, Μελισσάτικα, Βόλος, 2 Απριλίου, 2016, ως εισηγητής με θέμα: «Ο Χρυσόστομος Παπαδόπουλος και το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας»
21. *The International Congress of Theology. Religious Education of the Youth in the context of today's secularization. The Patriarchal Palace, Bucharest, 3-7 September 2016*, ως εισηγητής με θέμα: «Christian education in Africa. The efforts of the Patriarchate of Alexandria and All Africa to improve the religious education in the african christian parishes»
22. Επιστημονική Ημερίδα «1912-2017, 105 Χρόνια Ελευθερία», Δήμος Αμυνταίου και Ίδρυμα Εθνικού και Θρησκευτικού Προβληματισμού, Αμύνταιο, 5 Νοεμβρίου 2017, ως εισηγητής με θέμα: «Το ατύχημα της 5^{ης} Μεραρχίας και η τύχη της περιοχής του Αμυνταίου κατά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο»
23. 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψηφιοποίησης Πολιτιστικής Κληρονομιάς *Euromed 2017, Πολιτισμός, Παιδεία, Έρευνα, Καινοτομία, Ψηφιακές Τεχνολογίες, Τουρισμός*, Βόλος, 1-3 Δεκεμβρίου 2017, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παραλιακό Συγκρότημα «Παπαστράτου» ως συν-εισηγητής με τους Παναγιώτη Σπαθή, Μαρίνο Ιωαννίδη, Ιωάννη Καραπαναγιώτη, Γρηγόριο Σταμκόπουλο και Γρηγόριο Λιάντα με θέμα: «Μελέτη, συντήρηση και ψηφιοποίηση των παλαιτύπων και χειρογράφων του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής»
24. Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας και μετέπειτα Οικουμενικός Πατριάρχης Κύριλλος Β΄ Λούκαρις, Διορθόδοξο Συνέδριο Αλεξάνδρεια Αιγύπτου 25-27 Ιουνίου 2018 με θέμα: «The Patriarchal Library of Alexandria under Cyril Lucaris» σε συνεργασία με τον Νικόλαο Τζουμέρκα.
25. Επιστημονική Ημερίδα: *Ο Ιερός Καθεδρικός Ναός Θείας Αναλήψεως στην Εκκλησιαστική-Εθνική Ιστορία και στο Πνευματικό Παρόν της Κατερίνης. 1858-2018*», Αικατερίνεια 2018, 22 Νοεμβρίου 2018, με θέμα: «Ο Ιερός Ναός Θείας Αναλήψεως και ο Επίσκοπος Κίτρονς Παρθένιος Βαρδάκας (1904-1912)»
26. Γ΄ Πανηπειρωτικό Συνέδριο. *Η Ήπειρος διαχρονικώς: Α. Παιδεία – Φιλοσοφία Β. Ιστορία – Αρχαιολογία – Τέχνη Γ. Ευποιΐα*», Ιωάννινα 1-3 Μαρτίου 2019 με θέμα: «Ηπειρώτες Αρχιερείς του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας»
27. Διαδικτυακή Εκπαιδευτική-Επιμορφωτική Τηλεημερίδα. Πρόγραμμα- Δίκτυο *Αειφορίας Αγροκτήματα - Περιαστικά Δάση - Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία*, του 3ου Περιφερειακού Κέντρου Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού Κεντρικής

Μακεδονίας (ΠΕΚΕΣ), 24 Νοεμβρίου 2020, με θέμα: «Εκκλησία και Κοινωνική Οικονομία. Η περίπτωση των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων - ιστορικά και επίκαιρα παραδείγματα» (σε συνεργασία με Σεβ. Μητροπολίτη Κίτρους Γεώργιο Χρυσοστόμου, καθηγητή και πρόεδρο Α.Ε.Α.Θ. και Κ. Κωτσιόπουλο, Αν. Καθηγητή Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

28. Διαδικτυακή εσπερίδα «Ματωμένα Ράσα του '21, στην Πιερία και την Ελλάδα», στην εκδήλωση «Φώτια 2021» της Ιεράς Μητρόπολης Κίτρους, Κατερίνης και Πλαταμώνος, 14 Φεβρουαρίου 2021, με θέμα: «Η συμμετοχή της Πιερίας στην Επανάσταση του 1821»
29. Διαδικτυακή Διεθνής Επιστημονική Ημερίδα με θέμα «Η Ελληνική Επανάσταση 1821: Όψεις και Απόψεις» του Ιδρύματος Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 17 Μαΐου 2021 με θέμα: ««Οι αιχμάλωτοι-δούλοι της Επανάστασης στην Αίγυπτο»
30. Επιστημονικό Διαδικτυακό Συνέδριο «*Επανάσταση 1821. Ρώσοι-Έλληνες*», της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πιερίας, ΚΕΣΥ Πιερίας και Ελληνορωσικό Κέντρο Πολιτισμού «Άντον Τσέχωφ» Κατερίνης, 28 Μαΐου 2021, με θέμα: «Η συμβολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον επαναστατικό αγώνα του 1821»
31. Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο «*Da Alessandria a Costantinopoli. La filosofia platonica e la teologia cristiana (284-1453)*», με διοργανωτές την Scuola Grande di San Marco και το Istituto Ellenico di Studi Bizantini e Postbizantini, 25-26 Οκτωβρίου 2021, με θέμα: «*Philosophical disputes in Alexandria in the 5th century*»
32. Επιστημονική Ημερίδα, «Μνήμες Μικράς Ασίας», με διοργανωτή την Ιερά Μητρόπολη Πολυανής και Κιλκισίου, Κιλκίς 25 Νοεμβρίου 2022, με θέμα: «Χρυσόστομος Καλαφάτης. Αγωνιστής στη Μακεδονία, Μάρτυρας στη Σμύρνη»

ΑΡΘΡΑ, ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ ΣΕ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

α. ΑΡΘΡΑ, ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

1. «Η Μακεδονία και η προπαγάνδα των Σκοπίων», στην εφημερίδα "Ολύμπιο Βήμα" φ. 3101 στις 10-1-1989.
2. «Η ελληνικότητα της Μακεδονίας», στην εφημερίδα "Ολύμπιο Βήμα" φ. 3115 και 3116 στις 26 και 27-1-1989.
3. «Το γλωσσικό ιδίωμα των Σκοπίων, η λεγόμενη "Μακεδονική γλώσσα"», στην εφημερίδα "Ολύμπιο Βήμα" φ. 3126 στις 8-2-1989.
4. «Η επανάσταση του Ολύμπου ή του Λιτοχώρου το 1878», στην εφημερίδα "Ολύμπιο Βήμα" φ. 3134 και 3135 στις 16 και 17-2-1989.
5. «Το κρυφό σχολείο: Μύθος ή ιστορική πραγματικότητα;», στην εφημερίδα "Ολύμπιο Βήμα" φ. 3162 στις 23-3-1989.
6. «Απειλή για την Ελλάδα ο βουλγαρικός μεγαλοϊδεατισμός», στην εφημερίδα "Ημερησία" (Κιλκίς) φ. 1234, στις 29-1-1992.

7. «Ο Παράγων "ηθικό" και η επίδρασίς του στο αποτέλεσμα της Μικρασιατικής Εκστρατείας», *TOTE*, τευχ. 63 (1996) 12-25.
8. «Μοναστήρι», *TOTE*, τευχ. 67 (1997) 60-71.
9. «Συμπατριώτης μας εξελέγη Επίσκοπος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας», στην εφημερίδα *Περίκοι Αντίλαλοι*, φ. 4689/29-3-2000.
10. «Ιστορικό Οδοιπορικό στο Λεκανοπέδιο της Δοϊράνης» *ΠΡΙΣΜΑ* τευχ. 9 (1999) 36-40, 11 (2001) 36-40 και 12 (2002) 27-31.
11. «Ο Κίτρος Βαρνάβας (1918-1985). Δεκαπέντε χρόνια από την εκδημία του», *Ελεύθερος Τύπος*, 30-9-2000.
12. «Ποιος υπήρξε ο Μητροπολίτης Κίτρος Βαρνάβας Τζωρτζάτος (+1985)», *Υδρείον* (έκδ. του Ολυμπίου Βήματος), φ. 48, 7-11-2005, σσ. 1-2.
13. «Το οδοιπορικό του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ. Πέτρου στην Άνω Σκοτία», εφημερίδα *Ολύμπιο Βήμα*, φ. 6810, 7-11-2003, σ. 2.
14. Η Εξόδιος Ακολουθία και η ταφή του μακαριστού Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κυρού Πέτρου Ζ΄ εις το Κάιρον. *Πάνταινος*, Σεπτέμβριος 2004, τεύχος έκτακτο, σσ. 28-36 [αναδημ. στο Γεωργίου, μητροπολίτου Γουινέας, *Πέτρος ο Ζ΄. Ο οραματιστής Πατριάρχης (1997-2004)*, Γουινέα 2014, σσ. 63-68].
15. The Burial of Petros VII, Patriarch of Alexandria and all Africa of Blessed Memory. Alexandria 2004.
16. «Η Ορθοδοξία θρηνεί τον πνευματικό της ηγέτη. Άδικος ο θάνατος του μακαριστού Πέτρου Ζ΄ και της συνοδείας του», *ΠΑΤΡΙΑΔΑ*, Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Κοινότητας Αλεξανδρείας, φ. 144/15-9-2004.
17. «Διαμορφώνοντας το "Ευέλκτο Δημοτικό σχολείο"», *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 14 (2008) 90-106 (σε συνεργασία με τους: Ιωάννη Φύκαρη, Ευστρατία Σαμαρά, Γεώργιο Φελεκίδη και Μαρία Κουκουμήτρου).
18. «Μια μαρτυρία για την απελευθέρωση των Σερρών το 1918 εκ του αρχείου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας», *Ο Άγιος Νικήτας*, 19 (2009) 265-268.
19. «Το ιστορικό βάρος του Διατάγματος των Μεδιολάνων», ιστοσελίδα: <http://www.pemptousia.gr/2013/05/%CF%84%CE%BF-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%B2%CE%AC%CF%81%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%AC%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD/>
20. «Το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής. Η ιστορική του πορεία από το παρελθόν στο παρόν», στο Φιλόπτωχος Αδελφότης Ανδρών Θεσσαλονίκης, *Τιμητική Εκδήλωση υποδοχής στο μέγαρο της αδελφότητος της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β΄ και τελετή των Εγκαινίων του "Μουσείου Φ.Α.Α.Θ." Θεσσαλονίκη, 17^η Δεκεμβρίου 2013*, Θεσσαλονίκη 2014, σσ. 23-44.
21. «Παρθένιος Βαρδάκας (1867/1904-1933), ο πρώτος μητροπολίτης Κίτρος», *Κυριακή* (περιοδική έκδοση του Ιεραποστολικού Συλλόγου «Κυριακή»), τευχ. 1, 2014, σσ. 10-12.
22. «Η Οικογένεια μέσα στο σύγχρονο περιβάλλον, κρίση ταυτότητας και συνοχής», στον τ. *Η εικόνα του 'άλλου' στην εποχή μας και τον τόπο μας. Ψυχοκοινωνικές και ποιμαντικές προσεγγίσεις. Σύγχρονες μορφές βίας*,

- Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου, Κατερίνη 7-8 Μαΐου 2015, Κατερίνη 2015, σσ. 43-51.*
23. «Ιστορικά στοιχεία Ιεράς Πατριαρχικής Μονής Αγίου Γεωργίου Καΐρου (Historical Data on the Holy Patriarchal Monastery of Saint George in Cairo), στον τ. Γ. Μυλωνάς (επιμ.), *Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, Ο Άγιος Γεώργιος στο Παλαιό Κάιρο (The Church of Saint George in Old Cairo)*, Αθήνα 2016, σ. 125-132 (δίγλωσση δίστηλη έκδοση ελληνικά-αγγλικά).
  24. «Η προσωπικότητα και η επιστημονική προσφορά του καθηγητή Μανόλη Γερ. Βαρβούνη», στον τ. Μ. Αλ. Αλεξιάδης- Γ. Χ. Κούζας, *Ο Καθηγητής Μ. Γ. Βαρβούνης και το έργο του. Μελέτες και Κείμενα*, Αθήνα 2107, σ. 93-108.
  25. «Η πεμπτουσία της Παιδείας σήμερα: Αγωγή ή Εκπαίδευση;», στο *Επί των Υδάτων* {Περιοδική Έκδοση της Ι. Μ. Διδυμοτείχου}, Διδυμότειχο 2017, σ. 59-65.
  26. «Η Εκκλησία συνέβαλε στην επανάσταση της παιδείας που οδήγησε στην εθνική αποκατάσταση του των Ελλήνων», συνέντευξη στον Στ. Κούκο, Εφημερίδα *Speak News* (ISSN 2654-1882), 14-3-2021, στο ένθετο: «Αφιέρωμα στα 200 χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης», σ. 19.
  27. «Πατριαρχείο Αλεξανδρείας: Η ιστορική του πορεία στο παρελθόν και στο παρόν», *Στα βήματα του Αποστόλου Μάρκου* (περιοδική έκδοση της "Ιεραποστολικής Στέγης Άγιος Διονύσιος ο εν Ολύμπω"), τεύχ. 4, Δεκέμβριος 2021, σ. 65-69.
  28. «Η συμβολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην προετοιμασία, στην έναρξη και τη διεξαγωγή της Εθνεγερσίας, της Ελληνικής Επανάστασης του 1821», *Επιστημονικό Συνέδριο: Επανάσταση 1821. Έλληνες και Ρώσοι*, Κατερίνη 2021, σ. 83-86.
  29. Λήμματα στο *1821-2021 Λεύκωμα Ιστορικής Μνήμης και ελληνορθόδοξο προβληματισμού. Ορθοδοξία-Ελλάδα-Ελληνική Επανάσταση 1821*, εκδ. Μέγαθρον Οικουμενικού Ελληνισμού Αθήνα 2021: Ολύμπιος Γεωργάκης (σ. 86, σε συνεργασία με Δ. Κουτρούλα και Μ. Φαργκάνη), Γάτσος Αγγελής (σ. 91, σε συνεργασία με Δ. Κουτρούλα), Καρατάσος Γερο-Καρατάσος (σ. 93, σε συνεργασία με Δ. Κουτρούλα), Λασσάνης Γεώργιος (σ. 113, σε συνεργασία με Μ. Φαργκάνη)

**β. ΛΗΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ
ΜΕΓΑΛΗ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ
(Μ.Ο.Χ.Ε.)**

1. ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ: Άβελ (σ. 20), Αβίλιος, επίσκοπος Αλεξανδρείας (σ. 27) Άβιτος (σσ. 30-31), Αβλάβιος (σ. 31), Αβραάμ ο Βούλγαρος (σ. 40), Αβραάμ του Ρωστόφ (σ. 40), Αβραάμ του Σμολένσκ (σσ. 40-41). Αγάβιος (σ. 47), Αγαθάγγελος ιστορικός (σ. 48), Αγαθόνικος Μιλτιάδης (σ. 64), Αγαπητός επίσκοπος (σ. 82), Αγαπητός Μιχαήλ (σ. 83), Αθανάσιος Αγγελόπουλος (σσ. 96-97), Αγνή (σ. 164), Άγνον επισκοπή (170), Αγραί επισκοπή (σ. 175), Αδάμ αρχιεπίσκοπος Πόζναν (σσ. 207-208), Αδαμάντιος Ιουδαίος (209), Αδελφίος επίσκοπος Θασβάλης Αφρικής (σ. 217), Αδρασσού επισκοπή (σσ. 233-234), Αδρία πόλη (σ. 241), Αδριανός Οντρονσόφσκι (σ. 244), Αδριανός του Μοζένσκ (σ. 244), Αδριανός, Πατριάρχης Μόσχας (σσ. 248-249), Αεισύλων επισκοπή (σ. 257), Αθανάσιος (Α΄-Θ΄) Ιακωβίτες Πατριάρχες (σσ. 303-304), Αθανάσιος επίσκοπος Χολμογκόρσκ (σ. 304), Αθανάσιος λόγιος ιεράρχης (σ. 305), Αθανάσιος ο Γ΄ Μητροπολίτης (σ. 307), Αθανάσιος Πολίτης μητροπολίτης Κερκύρας (σ. 309), Αθανάσιος Παρίσης μητροπολίτης Φωκίδος (σσ. 312-313), Αθανάσιος

μητροπολίτης Κυρήνης (σσ. 313-314), Αθανάσιος ο Μέγας Πατριαρχική Σχολή (σ. 322), Αίγιο, πόλη (σ. 465), Αίγυπτος Κοπτική (σσ. 469-470), Αιμιλιανός μητροπολίτης Γρεβενών (σσ. 498-499), Αιμιλιανός μητροπολίτης Μελενίκου (σ. 499), Αιμιλιανός Ρωμαίος στρατιώτης (σ. 501), Αϊριβάνκ μονή Αρμενίας (σ. 523).

2. ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ: Αισχίνης (σ. 9), Ακκάκιος ο εν κλίμακι (σ. 40), Ακκάκιος Αμίδης (σ. 43), Ακκάκιος Σελευκείας (σ. 43), Ακαρασού επισκοπή (σ. 50), Ακεραντείας επισκοπή (σ. 54), Ακράγαντος επισκοπή (σ. 73), Ακυηλία πόλη (σ. 84), Άκκρας μητρόπολη Πατριαρχείου Αλεξανδρείας (σ. 67), Αλανίας μητρόπολη (σσ. 91-92), Αλγερία (σ. 116), Αλεξάνδρα αγία (σ. 121), Αλεξάνδρεια πόλη Αιγύπτου (σ. 122), Αλεξανδρείας Εκκλησιαστική Ιστορία (128-137), Αλεξανδρείας Σύνοδοι (σσ. 137-138), Αλεξανδρείας Πατριαρχική Βιβλιοθήκη (σσ. 140-141), Αλέξανδρος ο Ταχάν, Πατριάρχης Αντιοχείας (σσ. 163-164), Αλιτόδωρος (σσ. 195-196), Αλύπιος Αρχιεπίσκοπος Ρωσίας (σ. 220), Αναργύρων αγίων προσκύνημα στην Αίγυπτο (σ. 369), Αναστάσιος Κόπτης Πατριάρχης (σ. 407), Ανιανός Αλεξανδρείας (σ. 502).

3. ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ: Αντιοχείας Εκκλ. Ιστορία (σσ. 15-30), Αντιοχείας Σύνοδοι (σσ. 30-31), Αντώνιος Bashir μητροπολίτης Νέας Υόρκης Πατριαρχείου Αντιοχείας (σ. 76), Άρκη πόλη (σσ. 238-239), Αρσένιος Αλεξανδρείας (σ. 325), Αρσένιος Αντιοχείας (σ. 325), Αρσένιος Θηβαΐδος (σσ. 327-328), Αρσένιος ο Τύρου (σσ. 326-327), Αρτέμιος Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σ. 333), Βαγδάτη πόλη ιστορία και εκκλησιαστική ιστορία (σσ. 481-482).

4. ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ: Βαρνάβας, μητροπολίτης Κίτρους (σσ. 19-21), Βασίλειος ο Συναξαριστής (σ. 42), Βασίλειος Γ΄ Οικουμενικός Πατριάρχης (σσ. 44-45), Βασίλειος Αχριδινός μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (σ. 46), Βασίλειος μητροπολίτης Δρινουπόλεως (σσ. 46-47), Βασίλειος μητροπολίτης Σιδηροκάστρου (σ. 48), Βασίλειος μητροπολίτης Φλωρίνης (σ. 48), Βασίλειος μητροπολίτης Μαρωνείας (σ. 48), Βασίλειος Ατέσης (σσ. 48-49), Βασίλειος μητροπολίτης Καισαρείας Πατριαρχείο Ιεροσολύμων (σ. 49), Βασίλειος επίσκοπος Πεκίνου (σ. 51), Βασίλειος επίσκοπος Ζίτσας (σσ. 51-52), Βασίλειος, μητροπολίτης Βαρσοβίας και πάσης Πολωνίας (σ. 52), Βενιαμίν Α΄ Οικουμενικός Πατριάρχης (σσ. 136-137), Βενέδικτος Πατριάρχης Ιεροσολύμων (σ. 110), Βενέδικτος μητροπολίτης Αθηνών (σσ. 110-111), Βέροια πόλη της Συρίας εκκλησιαστική ιστορία (σσ. 175-176), Βησσαρίων ο Αναχωρητής (σ. 176), Βιτάλης Φιλάρετος (σ. 221), Βόστρα πόλη εκκλησιαστική ιστορία (σ. 263), Βύβλος πόλη εκκλησιαστική ιστορία (σσ. 297-298), Γαβριήλ μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως (σ. 497).

5. ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ: Γεδεωνίτες (σσ. 43-44), Γάττας επίσκοπος Κάρα (σ. 40), Γεννάδιος Αλεξιάδης μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (σσ. 69-70), Γεννάδιος, επίσκοπος Μποτσουάνας (σ. 72), Γεράσιμος (Α΄-Γ΄), Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σσ. 87-90), Γεράσιμος ο Δομηνός μητροπολίτης Αγκύρας (σ. 91), Γερμανός μητροπολίτης Αίνου (σ. 121), Γερμανός μητροπολίτης Νύσσης (σσ. 115-116), Γεώργιος (Α΄-Β΄) Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σ. 155), Γεώργιος Ιακωβίτες Πατριάρχης Αντιοχείας (σ. 156), Γεώργιος, μητροπολίτης Βύβλου και Βόστρων (σ. 159), Γεώργιος μητροπολίτης Εμμέσης (σ. 159), Γεώργιος μητροπολίτης Άκκρας (σσ. 159-160), Γεώργιος, μητροπολίτης Λοτζ και Πόζναν (σ. 160), Γεώργιος επίσκοπος Αράβων (σ. 160), Γεώργιος ο Καππαδόκης (σσ. 166-167), Γκλάσνικ περιοδικό (σ. 238), Γοντσώφ Γεννάδιος (σσ. 301-302), Γοράζδος

επίσκοπος Τσεχίας (σ. 311), Γρηγοριανή Αρμενική Εκκλησία (σ. 387), Γρηγόριος (Α'-Ε') Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σ. 428), Γρηγόριος μητροπολίτης Καμερούν (σ. 436), Γρηγόριος Κάτρης μητροπολίτης Τυρνόβου (σσ. 433-434), Γρηγόριος ο Καππαδόκης (σσ. 444-445), Γρηγόριος Μολδαβίας (σ. 447), Γρηγόριος ο Σίδης (σσ. 447-448), Δαμασκηνός μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (σ. 500), Δαμασκηνός, αρχιεπίσκοπος Ιόπης (σ. 500), Δαμασκηνός μητροπολίτης Σάο Πάολο (σ. 502), Δαμασκηνός μητροπολίτης Ιωαννουπόλεως (σ. 504) Δαμασκός πόλη εκκλησιαστική ιστορία (σσ. 508-510), Δαμιανός Κόπτης Πατριάρχης (σ. 516).

6. ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ: Δημήτριος επίσκοπος Αλεξανδρείας (σ. 97), Δημήτριος Πατριάρχης Σερβίας (σ. 97), Δημήτριος μητροπολίτης Ειρηνουπόλεως (σ. 98), Δημήτριος επίσκοπος Τζαμπλάκ (σ. 98), Δημήτριος επίσκοπος Σαφίτας (σ. 98), Διόδωρος Α' Πατριάρχης Ιεροσολύμων (σσ. 229-230), Διονυσιάς πόλη εκκλησιαστική ιστορία (σ. 234-235), Διονύσιος Αλεξανδρείας (σσ. 241-243), Διονύσιος μητροπολίτης Λεοντοπόλεως (σσ. 251-252), Διονύσιος μητροπολίτης Βαρσοβίας και πάσης Πολωνίας (σ. 254), Διόσκουρος Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σσ. 274-275), Δολίχη πόλη εκκλησιαστική ιστορία (σ. 302), Δωρόθεος (Α'-Β') Πατριάρχης Ιεροσολύμων (σσ. 364-365), Δωρόθεος ο Κοτταράς μητροπολίτης Αθηνών (σ. 365), Δωρόθεος αρχιεπίσκοπος Αβήλων (σ. 365), Δωρόθεος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (σσ. 365-366), Ειρηναίος μητροπολίτης Πηλουσίου (σσ. 462-463), Ειρηναίος Πατριάρχης Σερβίας (σσ. 463-464), Εκκλησιαστικός Φάρος περιοδικό (σσ. 507-508).

7. ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ: Ελενόπολις επισκοπή (σ. 17), Ελευθερόπολις Παλαιστίνης εκκλησιαστική ιστορία (σσ. 29-30), Έμεσα πόλη εκκλησιαστική ιστορία (σσ. 93-94), Εμμανουήλ μητροπολίτης Χαρτούμ (σ. 97), Επιφανείας μητρόπολη (σσ. 249-250), Ερμουπόλεως μητρόπολη (σ. 277), Ευγένιος επίσκοπος Καρχηδόνος (σ. 327), Ευζώιος επίσκοπος Αντιοχείας (σ. 342), Ευζώιος επίσκοπος Καισαρείας Παλαιστίνης (σσ. 342-343), Ευθύμιος Πατριάρχης Βουλγαρίας (σ. 362), Ευλόγιος Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σ. 366), Ευσέβιος αρχιεπίσκοπος Αλεξανδρείας (σ. 389), Ευστάθιος μητροπολίτης Πενταπόλεως (σ. 399), Ευτύχιος Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σ. 410), Ευλόγιος Γεωργιέφσκι (σσ. 367-368), Έφεσος πόλη εκκλησιαστική ιστορία (σ. 423), Εφραίμ Πατριάρχης Αντιοχείας (σ. 429), Εφραίμ μητροπολίτης Τριπόλεως και Χώρας (σ. 431), Ζάμπιας μητρόπολη (σ. 447), Ζαχαρίας, αρχιεπίσκοπος Αχρίδας (σσ. 454-455), Ζαχαρίας μητροπολίτης Βάρνας (σ. 455), Ζιμπάμπουε μητρόπολη (σ. 473).

8. ΤΟΜΟΣ ΟΓΔΩΟΣ: Ηρακλίας αρχιεπίσκοπος Αλεξανδρείας (σ. 23), Θεοδόσιος Α' Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σ. 46), Θεοδόσιος (Β'-Στ') Πατριάρχης Αντιοχείας (σσ. 116-117), Θεόδωρος (Α'-Β') Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σσ. 141-144), Θεόδωρος μητροπολίτης Ηλιουπόλεως (σ. 149), Θεόφιλος (Β'-Γ') Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σσ. 274-276), Θεοφύλακτος μητροπολίτης Τριπόλεως Λιβύης (σ. 290), Θυάτειρα πόλη και μητρόπολη εκκλησιαστική ιστορία (σ. 372-374), Ιεροσόλυμα εκκλησιαστική ιστορία (σσ. 481-498).

9. ΤΟΜΟΣ ΕΝΑΤΟΣ: Ισίδωρος Α' Οικουμενικός Πατριάρχης (σσ. 76-77), Ισίδωρος Γλαβάς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (σ. 78), Ιωακείμ Πατριάρχης Μόσχας (σσ. 140-142), Ιωάννης (Α'-Δ') Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σ. 210-212), Ιωάννης (Α'-Ε') Πατριάρχης Αντιοχείας (σσ. 212-213), Ιωάννης Β' μητροπολίτης Κιέβου (σ. 216), Ιωάσαφ (Α'-Β') Πατριάρχης Μόσχας (σσ. 301-302), Ιωσήφ Πατριάρχης Μόσχας (σσ.

314-315), Καλλίνικος Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σσ. 380-381), Καλλίστρατος ο Σιναΐτης (σσ. 391-392).

10. ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ: Κεντρώας Αφρικής μητρόπολη (σσ. 22-23), Κίτρους μητρόπολη (σσ. 73-76), Κλεόπας Κοικυλίδης (σσ. 79-80), Κοσμάς (Α'-Γ') Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σσ. 220-222), Κυπριανός Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σσ. 351-352), Κυριάκος Συροϊακωβίτης Πατριάρχης (σ. 405), Κύριλλος (Α'-Στ') Πατριάρχης Αντιοχείας (σσ. 430-431).

11. ΤΟΜΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ: Πέτρος (Α'-Ζ') Πατριάρχης Αλεξανδρείας (σσ. 262-265).

γ. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

1. Συμμετοχή στη ραδιοφωνική εκπομπή-αφιέρωμα για την Εκκλησιαστική Ιστορία της Θεσσαλονίκης με θέμα: «Η εξέλιξη της ιστορίας της Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης κατά τη βυζαντινή περίοδο». Ραδιοφωνικός Σταθμός της Εκκλησίας της Ελλάδος, 10-09-2019, ώρα 11:00-12:00, με τη δημοσιογράφο Αδαμαντία Μπούρτζινου.

2. Συμμετοχή στη ραδιοφωνική εκπομπή-αφιέρωμα για την Εκκλησιαστική Ιστορία της Θεσσαλονίκης με θέμα: «Κύριλλος και Μεθόδιος οι φωτιστές των Σλάβων». Ραδιοφωνικός Σταθμός της Εκκλησίας της Ελλάδος, 11-09-2019, ώρα 11:00-12:00, με τη δημοσιογράφο Αδαμαντία Μπούρτζινου

δ. ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

1. «Antoni Mironowicz, *The Orthodox Church and Byelorussian people*, Bialystok (Poland) 2001», *Προβληματισμοί*, 2, 2005, σσ. 367-368.
2. «Αθανάσιος Ε. Καραθανάσης, συνεργασία αρχιμ. Γεώργιος Τριανταφυλλίδης, *Ιωακείμ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Η επίσημος αλληλογραφία 1874-1876*, Θεσσαλονίκη 2002, έκδοση "Αδελφών Κυριακίδη"», *Προβληματισμοί*, 2, 2005, σσ. 370-372.
3. «Χρυσοστόμου Θέμελη, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, *Η μαρτυρία και η προσφορά της Εκκλησίας της Ελλάδος εις το Έθνος, την Ορθοδοξίαν και την Οικουμένην*, Αθήναι 2001», *Προβληματισμοί*, 2, 2005, σσ. 373-375.
4. «Ιερά Μονή Κουτλουμουσίου, *Κουτλουμούσι, Αγρυπνία δέκα αιώνων*, Άγιον Όρος 2000», *Προβληματισμοί*, 2, 2005, σσ. 379-383.
5. «Αδελφότης των Οφφικιάλων «Παναγία η Παμμακάριστος, «*Σύμψυχοι εις το εν φρονούντες*», Πρακτικά της Α' Γενικής Συνελεύσεως των ανά τον κόσμο

- οφφικιάλων του Οικουμενικού Πατριαρχείου... της γενομένης ... την 24^η Μαΐου 2008», εφημερίδα *Ολύμπιο Βήμα*, φ. 8065, 27-11-2008, σ. 4.
6. «Μ. Γ. Βαρβούνης, *Το Βατοπαιδινό μετόχι του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στο Βαθύ της Σάμου, Άγιον Όρος 2010*», *Γρηγόριος Παλαμάς* 93 (2010) 402-403.
  7. «Μ. Γ. Βαρβούνης, *Λαϊκές θρησκευτικές τελετουργίες στην Ανατολική και Βόρεια Θράκη, Αθήνα 2010*», *Γρηγόριος Παλαμάς* 93 (2010) 403-406.
  8. «Το νέο βιβλίο για την ιστορία του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας του Άρχοντος Μ. Λογοθέτου κ. Σπυρίδωνος Καμαλάκη, *Από τον Μέγα Αλέξανδρο στον Ευαγγελιστή Μάρκο. Απόπειρα αχνής χαρτογράφησης της δισχιλιόχρονης ιστορίας του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Αναδρομή στην ιστορία και τον ιδρυτή της πόλης, Αθήνα 2010*», *Εκκλησιαστικός Φάρος*, 82 (2011) 99-106.
  9. «Μ. Γ. Βαρβούνη, *Νεωτερική ελληνική λαϊκή θρησκευτικότητα. Συναγωγή μελετών θρησκευτικής λαογραφίας*, εκδόσεις Μπαρμπουνάκη, Θεσσαλονίκη 2014, σσ. 790», *Λαογραφία Δελτίον της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας*, 44 (2021), σ. 858-861.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

- Ψηφιακή βάση δεδομένων χειρογράφων και παλαιτύπων της Πατριαρχικής Βιβλιοθήκης του Ορθοδόξου Πατριαρχείου Αλεξανδρείας